

INDEPENDENȚA JUSTIȚIEI - ATRIBUT ESENȚIAL AL STATULUI DE DREPT

Având în vedere excelentul raport al domnului vice-președinte Ernest Markel,** aş dori să mă refer la câteva aspecte privitoare la independența și integritatea magistraturii.

Mai întâi, doresc să subliniez legătura indisolubilă dintre statul de drept, drepturile fundamentale ale cetățenilor și înfăptuirea justiției, invocând memorabilele cuvinte ale lui Carré de Marlberg: "*Statul de drept este conceput în interesul cetățenilor, având drept scop apărarea acestora împotriva arbitrariului autorităților publice*";^[1] autoritatea publică aflată la dispoziția cetățeanului este instanța de judecată. Controlul jurisdicțional apare atât în perspectiva actuală, cât și față de trecut, ca o garanție efectivă a statului de drept.

"*Care este scopul și totodată motivația recurgerii la actul de justiție?*", se întreba Léo Hammon, răspunsul la această întrebare constituind o veritabilă sinteză de valori supreme ale actului de justiție, raportate la cel care le dă viață, în cazul de față magistratul, caracterizat de către Léo Hammon prin următoarele calități: "*formație intelectuală, independență în raport cu puterea politică, activitate desfășurată în concordanță cu reguli generale și potrivit unei proceduri contradictorii respectată în procesul de fundamentare a deciziei*".^[2]

Este deci necesar ca forța legii să sporească în scopul asigurării unui control eficace al celorlalte puteri ale statului specifice societății noastre.

În lipsa unui atare control, cetățeanul poate deveni victima abuzurilor și nedreptăților.

Apare ca pertinentă în această privință opinia profesorului Mauro Cappelletti: "*Cu certitudine, în raport cu «Big Business», ca și în raport cu «Big Government», «Big Justice» reprezintă acea contrapondere eficientă și adecvată celorlalte două puteri*".^[3]

Prin urmare, accesul la justiție - de o importanță cu totul specială - se regăsește și în Constituția României, în dispozițiile art.21: "*Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor sale* ("). *Nici o lege nu poate îngădi exercitarea acestui drept.*"

În exercitarea rolului său, justiția trebuie să fie independentă. Constituția României prevede că judecătorii sunt independenți și se supun numai legii, independența justiției fiind parte integrantă a "*nucleului dur*" al Legii fundamentale.

Astfel, art.148 prevede că independența justiției nu poate forma obiectul unei revizuirii constituționale.

O justiție reală trebuie să-și definească activitatea în afara oricărei imixțiuni din partea celorlalte puteri ale statului și aici vreau să ilustrez respectarea acestui principiu printr-un exemplu extras din practica Curții Constituționale a României care, într-una dintre primele sale decizii^[4], datând din anul 1992, a declarat ca fiind neconstituțională

o lege prin care Parlamentul era abilitat să suspende judecata și executarea hotărârilor judecătorești definitive cu privire la anumite cauze (privind restituirea unor imobile), cu motivarea că prin aceste dispoziții se încalcă principiul separării puterilor în stat.

Potrivit acestui principiu, se arată în motivarea Curții, *"Parlamentul nu are dreptul să intervină în procesul de realizare a justiției ('). O imixtiune a puterii legislative care ar pune autoritatea judecătorească în imposibilitatea de a funcționa (') ar avea drept consecință ruperea echilibrului constituțional dintre aceste autorități"*, căci, în virtutea principiului separării puterilor în stat, Parlamentul nu are dreptul să intervină în procesul de realizare a justiției.

Imparțialitatea autorității judecătorești implică însă un statut adecvat al magistraților, menit să asigure o valoare de necontestat a actului de justiție, prin protejarea reală a membrilor corpului de magistrați împotriva oricărei atitudini subiective sau părtinitoare a autorităților statului care i-ar putea afecta credibilitatea.

Cu privire la acest aspect, prevederile articolelor 124 și 142 din Constituția României sunt semnificative, ele stipulând că exercițiul funcției de judecător (inclusiv cea de judecător constituțional) este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată, cu excepția celei de cadru didactic în învățământul superior; evident, judecătorul nu poate fi membru al vreunui partid politic.

În fapt, exigența unui *"good behaviour"* a fost impusă încă de la începuturile constituționalismului, în art. 3 al Constituției Statelor Unite. Alexander Hamilton, prestigiosul *"părinte fondator"* al acestei Constituții, remarca pe bună dreptate în celebrul *"The Federalist"* nr.78: *"Condiția unei conduite ireproșabile pentru deținerea funcției de judecător este indiscutabil una dintre cele mai valoroase invenții moderne în materie de guvernare"*.

Fidelă normelor și principiilor europene și internaționale, cu atâta generozitate citate de către domnul vice-președinte Merkel în remarcabilul său raport, Curtea Constituțională a României a făcut foarte de curând aplicația acestora în motivarea unei decizii pronunțate în luna februarie a acestui an, cu privire la veniturile persoanelor pensionate, inclusiv ale magistraților, declarând neconstituțională o dispoziție legală votată de către Parlament, prin care aceste venituri erau diminuate fără o justificare întemeiată.

Curtea a făcut adesea referiri la Carta socială europeană, adoptată de către statul român în anul 1997, dar, în plus, și la alte documente importante privind statutul magistraților (adoptat în anul 1998) și la Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, adoptată în anul 1994.

De asemenea, au fost făcute referiri și la *"Principiile fundamentale privind independența magistraturii"*, adoptate cu ocazia celui de-al VII-lea Congres al Națiunilor Unite consacrat prevenirii criminalității (Milano, septembrie 1985), confirmate de către Adunarea Generală a ONU în luna noiembrie 1985, printr-o rezoluție ce prevede în mod expres garantarea de către stat și reglementarea legală a condițiilor de muncă, de salarizare și de pensionare a magistraților.

Suntem nevoiți să recunoaștem că actualele condiții materiale nu se ridică totuși, la nivelul unor exigențe normale datorită acestei prelungite tranziții, în pofida unor ameliorări care nu pot fi contestate. De aceea, permiteți-mi, în concluzie, să parafrazez cunoscutele cuvinte rostite de către Winston Churchill: *"Pot spune că nu suntem în fața sfârșitului(tranziției), nici chiarla începutul sfârșitului, însă în mod sigur pot să spun că acesta este sfârșitulînceputului"*.

Dr. Florin Bucur VASILESCU
Judecător la Curtea Constituțională

* Intervenție susținută în cadrul celei de-a VIII-a Conferințe juridice internaționale, organizată de Centrul pentru Democrație la San Francisco - S.U.A., în perioada 25-27 mai 2000.

** Vicepreședinte al Asociației Internaționale a Magistraților.

[1]**Carré de Marlberg**, *Contributions a la théorie générale de l'État*, Paris, Sirey, 1920, t. I, p.430.

[2]**Léo Hammon**, *L'État de droit et son essence*, Revue Française de Droit Constitutionnel nr.4/1990, p.709.

[3]**Mauro Cappelletti**, *Le pouvoir des juges*, Economica, Paris, p.61.

[4] Decizia nr.6 din 11 noiembrie 1992, publicată în "Monitorul Oficial al României", Partea I, nr.48/1992.